Grec antic

El **grec antic** és el grec que es parlava a la Grècia Antiga i a les seves colònies (segles XI aC a III aC). És l'antecessor del grec hel·lenístic **o grec koiné** (segles III aC a III dC).[1]

El **grec** pertany a la gran família de llengües derivades d'una llengua avantpassada comuna coneguda com a indoeuropeu.[2] La llengua grega de l'antiguitat es parlava no només a l'Antiga Grècia peninsular, sinó també a les colònies, cosa que va donar lloc als distints dialectes que es coneixen.[3] La llengua grega actual té el seu origen en aquesta època, encara que ha sofert grans transformacions en els seus més de tres mil anys d'història, des del grec micènic de l'edat del bronze fins al grec demòtic contemporani, passant pel grec hel·lenístic i pel grec medieval.

Grec antic

Ἀρχαία ἑλληνική

Tipus	llengua i llengües històriques

Parlants

Autòcton de	conca del Mediterrani

Classificació lingüística

llengües nostràtiques
llengües euroasiàtiques
llengües indoeuropees
llengües hel·lèniques

Característiques

Sistema d'escriptura	alfabet grec, sistema politònic i Lineal B
Dialecte de	grec
Estudiat per	estudis grecs i clàssic

Contingut

Dialectes del grec antic

Àtic

El grec àtic fou parlat a Atenes i els seus voltants, relacionat amb el jònic. El grec que sovint s'estudia com a model de llengua de l'antiguitat és

el que correspon al dialecte àtic, ja que literàriament va arribar a superar tots els altres dialectes, principalment en els segles V aC i IV aC. En aquest dialecte van escriure els grans autors de la literatura grega: els poetes tràgics Èsquil, Sòfocles i Eurípides, el poeta còmic Aristòfanes, els historiadors Tucídides i Xenofont, el filòsof Plató i els oradors Lísies, Demòstenes i Escairis.

Codis	
ISO 639-2	grc
ISO 639-3	grc (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=grc)
Glottolog	anci1242 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/anci1242)
Ethnologue.com	grc (http://www.ethnologue.com/language/grc)
IETF	grc

Jònic

El jònic es parlava a Eubea, a les illes Cíclades i a la regió d'Àsia Menor que comprèn Esmirna, Efes i Milet. Aquest dialecte és la base de la llengua d'Homer, Hesíode i Heròdot.

Dialectes del grec antic
1 a 4: eòlic
5: jònic i 6: àtic
7 a 14: dòric
15 a 18: nord-occidental
19 a 21: arcadoxipriota

Aparentment, es va estendre originalment des de la Grècia continental a través de l'Egeu durant l'etapa de les invasions dòriques, al voltant del segle XI aC. Cap al final de l'edat fosca grega al segle VIII aC, la Jònia pròpiament dita la formaven la costa occidental de l'Àsia Menor i les illes de Quios i Samos. El grec jònic es parlava també a les illes de l'Egeu central i a la gran illa d'Eubea, al nord d'Atenes. Aviat es va estendre, gràcies a la colonització jònica, cap a àrees del nord de l'Egeu, el Mar Negre i el Mediterrani occidental.

Se sol dividir el dialecte jònic en dos períodes de temps principals: el grec jònic vell i el grec jònic nou. El punt exacte de transició es desconeix però una bona aproximació seria el 600 aC.

Eòlic

L'eòlic es parlava a la part nord de la costa d'Àsia Menor, a l'illa de Lesbos, a Tessàlia i Beòcia. Com a dialecte de la llengua **grega** antiga, l'**eoli** o **grec eòlic** designa un grup de subdialectes arcaics parlats a Lesbos, Beòcia i altres parts de Grècia. Va tenir una breu hegemonia paral·lela a la de Tebes durant el segle IV aC i va ser llengua culta (Safo i Alceu de Mitilene la van usar en els seus poemes) durant un temps.

És possible que els seus parlants pertanyessin a la segona (és a dir, l'aquea) onada migratòria d'hel·lens des de les planes de l'Europa central (o segons altres teories, des del que ara és Ucraïna) cap al que va ser la seva terra. El dialecte eoli presenta molts arcaismes en comparació amb altres dialectes grecs com ara el jònic-àtic, el dòric, el grec nord-occidental i l'arcadoxipriota; però també moltes innovacions.

Temes indoeuropeus

Llengües indoeuropees
Albanès · Armeni · Bàltic
Cèltic · Eslau · Germànic ·
Grec
Indoiranià (Indoari, Indoirànic)
Itàlic
extingides: Llengües anatòliques
Paleobalcànic (Dàcic,
Frigi, Traci) · Tokhari

Pobles indoeuropeus
Albanesos · Armenis
Bàltics · Celtes · Eslaus · Escites · Germànics
Grecs · Indoaris
Irànics · Llatins

Històrics: Anatòlics (Hittites, Luvites)
Celtes (Galàcia, Gals) · Germànics
Il·liris · Indoirànics
Itàlics · Sàrmates · Tracis · Tocaris

Dòric

Protoindoeuropeus
Protoindoeuropeu · Religió

Urheimat
Hipòtesi kurgana · Hipòtesi anatòlica
Hipòtesi armènica · Teoria índia · TCP (PCT)

Estudis indoeuropeus

El dòric abastava el nord-oest de Grècia, el Peloponès, la part sud de la costa d'Àsia Menor, les illes de Creta i Rodes i la *Magna Grècia*.

En general s'accepta que el grec dòric es va originar a les muntanyes de l'Epir, al nord-oest de Grècia, l'assentament original dels doris. Es va estendre cap a les altres regions durant la invasió dòrica (al voltant del 1150 aC) i les colonitzacions que la van seguir. La presència d'un estat dòric (la Dòrida) a la Grècia central, al nord del golf de Corint, va originar la teoria que el grec dòric tenia l'origen a la Grècia nord-occidental o potser més enllà dels Balcans. Tot i això, continua sense saber-se on era exactament el límit prehistòric, i si incloïa els antics macedonis.

Grec nord-occidental

El grec nord-occidental està relacionat, i a vegades identificat, amb el dòric. És tan sols una distinció nominal, ja que si el primer s'ha de considerar part del segon, el segon del primer; o ambdós, part d'un sol "grec occidental". En qualsevol cas, els subdialectes i la seva agrupació no varien.

Els nord-occidental es distingeix del dòric en dues característiques generals:

- el datiu plural de la tercera declinació es fa en -οις en comptes de en -σι.
- ús de ἐν + acusatiu en comptes de εἰς.

Arcadoxipriota

L'arcadoxipriota era parlat a Arcàdia i Xipre aproximadament entre els segles VII aC i IV aC. Descendia directament del grec micènic i es va parlar a les àrees on es va retraure la població micènica en la invasió dòrica.

Se'n té coneixença només a partir d'inscripcions. A Xipre s'escrivia amb el sil·labari xipriota.

Va mantenir moltes característiques del micènic que es van perdre en altres dialectes clàssics, com ara el so /w/. La lletra Ͷ s'usava només a Arcàdia fins al segle VI aC.

Macedoni

L'**antic macedoni** va ser la llengua dels antics macedonis. Va ser parlada a Macedònia durant el primer mil·lenni aC. A partir del segle V aC va ser gradualment desplaçada pel **grec** comú de l'època hel·lenística. Encara no està clar si era un dialecte del grec, una llengua germana o una llengua indoeuropea propera tant a aquest com a les llengües tràcies i frígies.

El coneixement que tenim de la llengua és molt limitat, car no es conserven texts que es puguin considerar irrefutablement escrits en antic macedoni, encara que s'ha pogut compilar un corpus d'unes 150 paraules i 200 noms propis autènticament macedònies de fonts antigues, principalment inscripcions en monedes i el glossari d'Hesiqui d'Alexandria, del segle V. La majoria es poden identificar com a gregues però algunes no són fàcilment reconciliables amb la fonologia estàndard del grec. Les 6000 inscripcions macedònies que han sobreviscut estan en el dialecte àtic.

El *katadesmos* (*defixio*, encanteri o maledicció inscrita) trobat a Pel·la en 1986, un text escrit en una variant característica del grec dòric i datat entre principis i mitjan segle IV aC, s'ha usat com a argument de què l'antic macedoni era un dialecte del grec nord-occidental, que formava part dels dialectes dòrics.[4] Abans que es descobrís, s'havia proposat que el dialecte macedoni va ser una forma antiga de grec, parlada en la mateixa època que el dòric pròpiament dit.[5]

Literatura

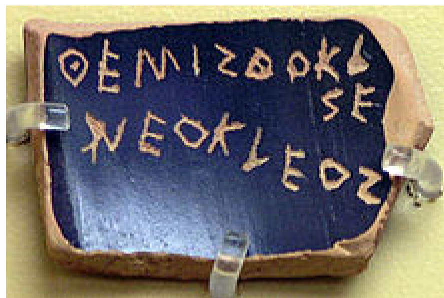
La literatura grega més antiga de la qual es té constància (atribuïda a Homer i datada al segle VIII o VII aC) no es va escriure en dialecte àtic, sinó en vell jònic. Atenes i el seu dialecte van romandre en un relatiu segon pla fins que els seus canvis constitucionals van portar-la a la democràcia el 594 aC, l'inici del període clàssic i el creixement de la influència atenenca.

Els primers treballs literaris extensos en àtic són les obres dels dramaturgs Èsquil, Sòfocles, Eurípides, Aristòfanes i Menandre d'Atenes, del segle V aC. Els treballs del filòsof atenenc Plató també daten d'aquest segle destacable. Les fetes militars dels atenencs van produir algunes històries universalment llegides com les de Tucídides i Xenofont.

Lleugerament conegudes per ser més tècniques i legals són les oracions d'Antifont, Demòstenes, Lísies, Isòcrates d'Atenes i molts altres. El grec àtic del filòsof Aristòtil (384-322 aC), el mentor del qual era Plató, data del període de transició del grec clàssic a la koiné.

Actualment els estudiants que estudien el grec antic normalment comencen amb el dialecte àtic de l'època clàssica, i després, segons els seus interessos, passen o bé a la koiné de l'època hel·lenística, al Nou Testament i altres escrits del cristianisme primitiu, o bé al grec homèric per a llegir Homer i altres obres mestres del grec antic.

Alfabet

Un ostracon de la democràcia atenenca per "Temístocles fill de Neocles". Les dues lletres finals de *TEMISTOCLES* està en bustròfedon i la E s'usa tant per a /e/ llarga com curta, és a dir, usa l'alfabet *epicòric*.

No veieu bé alguns caràcters?

L'alfabet àtic clàssic estava format de les 24 lletres (majúscules) habituals de l'alfabet grec: Α, Ε, Η, Ι, Ο, Υ, Ω com a vocals i Β, Γ, Δ, Ζ, Θ, Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Π, Ρ, Σ, Τ, Φ, Χ, Ψ com a consonants.

Les primeres formes de grec escrit no usaven l'alfabet grec tal com es va conèixer més tard sinó el sil·labari, conegut com a lineal B, en el qual cada signe representava una consonant i una vocal unides. Es desconeix quan es va començar a usar per primer cop l'alfabet clàssic grec. Se sap que com a mínim en el segle VIII aC ja s'usava de manera habitual, i per llavors ja s'havia dividit en una versió oriental i una occidental, de les quals respectivament provenen l'alfabet grec posterior i els alfabets etrusc i llatí. El que avui s'anomena alfabet grec va ser originalment l'alfabet fenici que es va manllevar per a lletrejar paraules gregues, usant algunes de les consonants semítiques originals (àlef > alfa, het > eta, 'ayin > òmicron) per a representar vocals gregues. Aquesta creació d'autèntiques vocals escrites va ser la contribució més revolucionària dels grecs al desenvolupament de l'alfabet.

A mesura que la utilitat de l'alfabet es va fer evident, es van anar usant varietats locals (a cops anomenades *epicòriques*). Al principi l'alfabet àtic no distingia entre vocals llargues i curtes (ε/η, ο/ω). No tenia la Ψ ni la Ξ, usant ΦΣ i ΧΣ en el seu lloc respectivament. A les minúscules i la iota subscrita (una invenció

medieval) els faltava molt de temps per a aparèixer. La digamma (que ja no s'usava en el període clàssic) servia per a representar el so /w/.

Mentrestant, a l'altra banda de l'Egeu, a la Jònia, sorgia una nova versió jònica de l'alfabet àtic. Distingia entre *o* llarga i curta, i va deixar d'usar l'*eta* per a marcar l'esperit aspre (el so /h/, usant-la per a crear el signe de l'*e* llarga, quedant l'*èpsilon* només per a la curta. La digamma es va deixar d'usar i van aparèixer la Ψ i la Ξ, portant l'alfabet àtic a la seva forma clàssica de 24 lletres.

Per quan va arribar l'any 403 aC, la ciutat estat d'Atenes ja havia percebut la necessitat d'estandarditzar l'alfabet, de manera que aquell mateix any va adoptar l'alfabet jònic. Moltes altres ciutats ja ho havien fet.

Quan els ciutadans ordinaris de la Grècia antiga llegien inscripcions -o els educats literatura-, el que veien eren les lletres majúscules de l'alfabet jònic. Per quan van aparèixer (a l'Edat mitjana) les lletres minúscules, les iotes subscriptes, els accents, les marques d'esperit suau i aspre i els signes de puntuació; ja feia alguns segles que els parlants natius no havien produït escrits en grec àtic. L'antiga literatura àtica, tal com es publica avui, usa moltes d'aquestes característiques més modernes. Els lectors moderns malinformats poden pensar que el que veuen a la pàgina és el sistema d'escriptura exactament com els antics grecs l'usaven a l'antiga Grècia, però en realitat és grec antic tal com el van transcriure els escribes romans d'Orient medievals.

Referències

1. «Greek language (https://www.britannica.com/topic/Greek-language#ref603471)» (en anglès). *Encyclopedia Britannica*.
2. «Promotora Española de Lingüística (http://www.proel.org/index.php?pagina=mundo/indoeuro/helenico/griegocl)». [Consulta: 17 desembre 2018].
3. «Greek language (https://www.britannica.com/topic/Greek-language)» (en anglès). [Consulta: 17 desembre 2018].
4. Masson, Olivier; Dubois, Laurent. *Onomastica Graeca Selecta* (https://books.google.cat/books?id=DE6o-uTvdj0C). Geneva, Switzerland: Librairie Droz, 2000. ISBN 2-600-00435-1.
5. Rhomiopoulou, Katerina. *The search for Alexander : an exhibition*. Little, Brown and Co, 1980. ISBN 9780821211175.

Vegeu també

- **Grec homèric.**
- **Grec micènic** és la forma més antiga del **grec** (segles 17 aC a 11 aC).
- **Protogrec** (abans del segle 17 aC).
- **Grec hel·lenístic** o Grec koiné (segles 3 aC a 3 dC).
- **Declinacions del grec antic.**

A Wikimedia Commons (https://commons.wikimedia.org/wiki/P%C3%A0gina_principal?uselang=ca) hi ha contingut multimèdia relatiu a: ***Grec antic***

Història de la llengua grega
(vegeu també: Alfabet grec)

Protogrec (cap al 2000 aC)

Micènic (aprox. 1600-1100 aC)

Grec antic (aprox. 800-300 aC)
Arcadoxipriota | Àtic | Dòric | Eòlic | Jònic | Nord-occidental

Grec homèric | Antic macedoni (possible)
Koiné (a partir del 300 aC)

Medieval (330-1453)

Modern (des del 1453)
Dialectes: Capadoci | Cretenc | Demòtic | Griko salentino
Ievànic (judeogrec) | Katharévussa | Pòntic | Tsacònic | Xipriota